

Verbindend communiceren in de familie

Verbindend communiceren in de familie

Leidraad voor een gedragen vermogens- en familieplanning

Alain-Laurent Verbeke, Martin C. Euwema & Katalien Bollen

Tweede herziene editie

Boom Juridisch Antwerpen
Antwerpen
2023

Omslagontwerp: Textcetera, Den Haag
Opmaak binnenwerk: Textcetera, Den Haag

© 2023 A.-L. Verbeke, M.C. Euwema & K. Bollen | Boom Juridisch Antwerpen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Noch de auteur(s), noch uitgever kunnen, ondanks alle door hen aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 978-94-6451-117-8
ISBN 978-94-6451-217-5 (e-book)
D/2023/15251/15
NUR 822

www.boomjuridisch.be

"The limits of my language mean the limits of my world."
Ludwig Wittgenstein

Voorwoord bij de tweede editie

In de lente van 2020 verscheen de eerste editie van voorliggend boek onder de titel *Familiale Grammatica*, over een grammatica om als familie beter te leren communiceren. Naar analogie van het bekende boek van Alfons Vansteenwegen dat liefde een werkwoord is, kwamen wij tot de conclusie dat familieharmonie veel meer is dan een werkwoord: het is een hele verbuiging, zelfs een complete spraakkunst of grammatica.

In de herfst van 2022 verscheen een herziene editie van het boek in het Engels, onder de titel *Grammar of the Wealthy Family. Healthy Communication and Constructive Conflict Management*, bij Eleven. Deze tweede editie van de Nederlandse versie, die in de zomer van 2023 verschijnt, omvat de diverse aanpassingen en herzieningen die we in de Engelse versie reeds aanbrachten, evenals enkele aanvullende updates. We hebben ook de titel wat aansprekender gemaakt.

Dit boek is het resultaat van een levende symbiose tussen academisch werk en praktijk. Wij combineren meer dan drie decennia ervaring in familie- en bedrijfsdynamiek, bemiddeling en coaching met academisch werk in deze domeinen. Het afgelopen decennium vormde dit mee de praktijk van het Greenille Private Client Team, binnen Deloitte Legal – Lawyers.

Vele cliënten, families en individuen hebben in deze jaren hun verhalen, ervaringen, verdriet en frustraties gedeeld. Duizenden bijeenkomsten, faciliteringen, coachingsessies en bemiddelingsessies, elk uniek, maar ook met systematische patronen, vormen één pijler van dit boek. De juridische praktijk en regelingen voor families vormen de tweede. De derde pijler wordt gevormd door tientallen jaren theorie

en empirisch onderzoek naar interpersoonlijke conflicten en groepsdynamiek, bemiddeling en ontwikkelingsprocessen in de psychologie.

Wij hebben dit boek in de eerste plaats geschreven voor onze cliënten. Wij danken hen voor hun vertrouwen in het delen van de intimiteit en privacy van hun gezinsleven. We hopen dat dit boek vele gezinnen inspireert om de uitdagingen waarmee ze geconfronteerd worden te begrijpen en deze te omarmen voor een gezond en harmonieus leven.

Alain-Laurent Verbeke, Martin C. Euwema en Katalien Bollen
zomer 2023

Inhoud

Inleiding: van belastingplanning over vermogensplanning naar een gedragen familiale planning	13
1 Communicatie binnen de familie	23
Afdeling 1. Grammatica: regels van communicatie	24
Afdeling 2. Waarover praten?	26
Afdeling 3. In welke tijd praten?	28
Afdeling 4. Hoe praten?	32
Afdeling 5. Reflecties over de grammatica in je familie	36
2 Praten over het heden	41
Afdeling 1. Weten wat er leeft en gebeurt	45
Afdeling 2. Communiceren over het vermogen en het bedrijf	48
Afdeling 3. Hoe communiceren we?	51
Afdeling 4. Communiceren bij ergernis	53
Afdeling 5. Communiceren over verlies, angst en verdriet	55
Afdeling 6. Vieren	57
3 Praten over de toekomst	63
Afdeling 1. Wat ga jij straks doen?	64
§ 1. Jong	64
§ 2. Oud	65
Afdeling 2. Praten over de groei van de familie	66
Afdeling 3. Gesprekken rond ingrijpende gebeurtenissen	66
Afdeling 4. Gesprekken over waarden als toetssteen voor het handelen	68
Afdeling 5. Continue dialoog om elkaar te ondersteunen	71

4	Praten over het verleden	73
	Afdeling 1. Het belang van familie en geschiedenis	73
	Afdeling 2. Geschiedenis van de familie en van familieleden	75
	§ 1. Wat is de geschiedenis van de familie?	76
	§ 2. Wat is de geschiedenis van familieleden?	78
	Afdeling 3. Zichtbare geschiedenis	79
	Afdeling 4. Verborgen geschiedenis ontdekken	83
	§ 1. Praten over je eigen opvoeding	84
	§ 2. Praten met je kinderen	85
	§ 3. Praten met je ouders	86
5	Harmonie door constructieve communicatie rond conflict	91
	Afdeling 1. Conflicten binnen de vermogende familie	95
	Afdeling 2. Conflictgedrag	98
	Afdeling 3. Vijf manieren van omgaan met conflict	101
	Afdeling 4. Gezond omgaan met familiale conflicten	104
	Afdeling 5. Wat te doen bij escalatie	106
	§ 1. Moeilijke gesprekken	107
	§ 2. De Vlaamse pater familias en escalatie van conflict	109
	Afdeling 6. Family dynamics en gezonde familierelaties	111
	§ 1. “Al dat gebabbel ...” Waarom investeren in leren als familie?	112
	§ 2. Geduld en moed	113
	§ 3. Gefaciliteerd leerproces	114
	§ 4. Samen op weg	115
6	De drie fasen van de familiale planning	119
	Afdeling 1. Werken met het driecirkelmodel en het drietandwielenmodel	119
	§ 1. Van het driecirkelmodel, van familiebedrijf (family business) ...	121
	§ 2. Naar ons drietandwielenmodel, naar een bedrijfsfamilie (business family)	123
	Afdeling 2. Waarom tijd nemen voor de (drie) fasen / stappen van de familiale planning?	130

Afdeling 3. De eerste fase: voorbereiden van een familiecanvas	133
§ 1. Vaardigheden	135
§ 2. Spanningen	136
Afdeling 4. De tweede fase: onderhandelen van een familiekompas	137
§ 1. Eerste niveau: van waarden naar principes	137
§ 2. Tweede niveau: rolonderhandelingen en challenges	138
§ 3. Derde niveau: regels en governance en ondertekenen van een gedragen familiekompas	139
§ 4. Familieraad	140
Afdeling 5. De derde fase: juridische uitwerking	140
Conclusie: Op weg naar duurzaam aandeelhouderschap en familiale harmonie	143
Over de auteurs	145
Beknopte literatuurlijst	147